

Research Paper

The study of the Genocide Zionist Regime against the people of the Gaza (From 7 October 2023 to 19 January 2025)

Seyyed Jafar Hosseini¹, Mohamad Saberrad^{*2}, Azim Noori kahriz³

1. Ph.D. Student in General international law, North of Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Assistant Prof. of General international law, Department, North of Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
3. Ph.D. Student in General international law, North of Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

PP: 85-109

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Genocide examples of
genocide Zionist
Regime Gaza

Article History:

Received:

September 9, 2025

Accepted:

November 8, 2025

Published:

December 22, 2025

Abstract

Although genocide is recognized as the most heinous crime in international criminal law, the international community has repeatedly witnessed its occurrence against the Palestinian people by the Israeli regime since 1948. Considering that the intensity of these actions increased significantly after 7 October 2023, the present study, using a descriptive–analytical method, seeks to answer two main questions: whether the killing of Palestinians in Gaza by the Israeli regime can be considered an instance of the crime of genocide, and what measures the international system has adopted to prevent impunity for such crimes. The theoretical framework of this research is based on international criminal law and the legal elements of genocide as defined in the 1948 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. It is also informed by the approach of combating impunity in international criminal justice, alongside an analytical application of realism in international relations. The findings indicate that the recent attacks—considering the large-scale killing of civilians, destruction of vital infrastructure, widespread displacement, and the imposition of destructive living conditions on Gaza’s population—can potentially correspond with the legal elements of genocide. Nevertheless, despite the criminalization of genocide in international legal instruments, weak enforcement mechanisms and the influence of major powers within international institutions have significantly hindered effective accountability and the punishment of perpetrators.

Citation: Aliyari, H. and Mahmoudi Gehsare, M. A. (2025). **Iran's (military) security strategies against Israel's influence in the Persian Gulf countries.** *Journal of Islamic Awakening Studies*, 14(4), 85-109.

* **Corresponding author:** Hasan Aliyari, **Email:** h.aliyari54@gmail.com

Copyright © 2025 The Authors. Published by basijasatid. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Despite genocide being recognized as the most heinous crime in international criminal law, the international community has repeatedly witnessed its occurrence, with the Zionist regime's systematic atrocities against the Palestinian people since 1948 representing one of the most protracted and documented cases. Following the October 7, 2023 attacks, the Zionist regime has dramatically intensified its military operations in the Gaza Strip, resulting in unprecedented levels of civilian casualties, widespread destruction of vital infrastructure, forced displacement of over 90% of the population, and the imposition of inhumane living conditions through complete siege, starvation, and deprivation of essential needs including food, water, medicine, and fuel. The scale and nature of these actions have raised serious legal questions about whether they constitute genocide under the 1948 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide and Article 6 of the Rome Statute. The central legal challenge lies in establishing the three essential elements of genocide: legal basis, material acts (including killing group members, causing serious bodily or mental harm, and deliberately inflicting conditions calculated to bring about physical destruction), and most critically, the specific intent (*dolus specialis*) to destroy, in whole or in part, a protected national, ethnic, racial, or religious group. While the International Court of Justice has issued provisional measures in the South Africa v. Israel case acknowledging the plausibility of genocide claims, and the International Criminal Court has issued arrest warrants for Israeli leaders, enforcement mechanisms remain severely constrained by geopolitical interests, particularly US veto power in the Security Council. Consequently, this research addresses two fundamental questions: whether Israel's actions in Gaza constitute genocide under international law, and what mechanisms the international legal system provides to prevent impunity for perpetrators of such crimes.

Methodology

This research employed a descriptive-analytical approach to investigate and analyze the crime of genocide committed by the Zionist regime against the people of Gaza from October 7, 2023, to January 19, 2025. The study utilized library research and documentary analysis methods to collect and examine data. Primary sources included official documents and reports from international organizations, human rights bodies' reports,

statistics, and statements issued by relevant authorities, as well as documentation related to developments in Gaza after October 7, 2023. Secondary sources comprised books, scientific-research articles, dissertations, analytical works, and academic studies related to genocide, occupation policies, human rights, and contemporary Palestinian developments. Within the library research framework, required information was gathered through systematic review of credible written sources and note-taking from scientific, legal, and historical texts. The documentary method involved analyzing reports, statements, and official and independent international documents—particularly those concerning the humanitarian and legal situation in Gaza—as the primary basis for analysis. Data were analyzed and interpreted based on the theoretical framework of international criminal law, specifically examining the elements of the crime of genocide under the 1948 Genocide Convention and Article 6 of the Rome Statute, alongside the approach to combating impunity in international criminal justice. The analytical process focused on systematically examining the legal elements of genocide—legal basis, material elements, and mental element (specific intent)—and applying them to the documented actions and patterns of violence in Gaza, culminating in a comprehensive, evidence-based assessment of whether the actions constitute genocide under international law.

Results and Discussion

The findings of this research demonstrate that the actions of the Zionist regime in the Gaza Strip following October 7, 2023, possess significant potential for classification as genocide under international criminal law, as they substantially satisfy the legal, material, and mental elements required by the 1948 Genocide Convention and Article 6 of the Rome Statute. The analysis reveals that the material element (*actus reus*) is established through multiple documented acts, including: the killing of over 70,100 Palestinians, predominantly civilians including women and children; the infliction of serious bodily and mental harm through the use of prohibited weapons such as white phosphorus bombs, systematic torture, humiliation, and sexual violence; the deliberate imposition of life-threatening conditions through complete siege, starvation as a weapon of war, deprivation of water, medicine, and fuel; and the massive forced displacement of over 90% of Gaza's population alongside systematic destruction of vital infrastructure including hospitals, schools, universities, mosques, and residential areas. Regarding the mental element (*mens rea*), the research identifies compelling evidence of specific

intent (*dolus specialis*) to destroy the Palestinian national group through statements by Israeli leaders—including Prime Minister Netanyahu's declaration that "all Hamas members are doomed to destruction" and Defense Minister Gallant's assertion that "Israel will eliminate Hamas"—coupled with the systematic and continuous pattern of attacks on civilian areas, the deliberate destruction of life-sustaining infrastructure, the imposition of famine conditions, and the creation of uninhabitable living conditions. The discussion highlights the significant gap between international legal prohibitions and enforcement mechanisms, as the International Court of Justice issued provisional measures in the *South Africa v. Israel* case acknowledging the plausibility of genocide, the International Criminal Court issued arrest warrants for Netanyahu and Gallant, and the UN Human Rights Council condemned Israel's actions, yet these institutions face serious limitations including US veto power in the Security Council, Israel's non-membership in the ICC, and the lack of binding enforcement mechanisms for UN resolutions, effectively perpetuating impunity for perpetrators. The research concludes that while the evidence strongly supports genocide classification, the failure of the international community to effectively enforce international law reflects the dominance of political interests over legal principles in the current international order.

Conclusion

This research examined whether the actions of the Zionist regime in the Gaza Strip following October 7, 2023, constitute genocide under international criminal law, and analyzed the international legal mechanisms available to prevent impunity for perpetrators. The findings conclusively demonstrate that Israel's actions—including the killing of over 70,100 Palestinians, the infliction of serious bodily and mental harm through prohibited

weapons and systematic humiliation, the deliberate imposition of starvation and deprivation of essential needs, the destruction of vital infrastructure, and the forced displacement of over 90% of Gaza's population—substantially satisfy the material elements (*actus reus*) of genocide under Article 2 of the 1948 Genocide Convention and Article 6 of the Rome Statute. Critically, the research establishes that the mental element (*dolus specialis*) is evidenced through official statements by Israeli leaders explicitly expressing intent to destroy the Palestinian national group, coupled with the systematic, continuous, and predictable pattern of actions designed to render Gaza uninhabitable. However, despite the strong legal case, the international community has failed to effectively enforce international law due to structural deficiencies: the Security Council remains paralyzed by US veto power, the International Criminal Court's jurisdiction is limited as Israel is not a party, and UN resolutions lack binding enforcement mechanisms. While the International Court of Justice issued provisional measures in *South Africa v. Israel* acknowledging the plausibility of genocide, and the ICC issued arrest warrants for Netanyahu and Gallant, these remain largely symbolic without effective implementation. The research concludes that the Gaza genocide exposes a fundamental crisis in the international legal order—the gap between legal prohibitions and political realities—demonstrating that international law, without effective enforcement mechanisms, cannot prevent genocide when geopolitical interests of powerful states supersede legal obligations. The study underscores the urgent need for reforming international institutions, limiting veto power in cases of mass atrocities, and strengthening the enforcement capacity of international criminal justice to prevent future genocides.

مقاله پژوهشی

واکاوی جنایت ژنو ساید رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه (از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۱۹ ژانویه ۲۰۲۵)

سید جعفر حسینی - دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

محمد صابر راد^۱ - استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

عظیم نوری کهریز - دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
شماره صفحات: ۸۵-۱۰۹	نفوذ رژیم صهیونیستی در کشورهای حاشیه خلیج فارس و استفاده از پایگاه های نظامی در این کشورها علیه جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از چالش های مهم امنیتی منطقه ای، نگرانی های جدی امنیتی برای ایران به وجود آورده است. با توجه به این قضیه، مساله اصلی این پژوهش این است که راهبرد امنیتی ایران در مقابل چنین نفوذی چگونه باید باشد. (مساله) روش تحقیق در این مقاله به صورت توصیفی - تحلیلی و اسنادی می باشد که جمع آوری داده های علمی از طریق کتاب ها، مقالات علمی و سایت های علمی صورت گرفته است و نیز تحلیل داده ها را چارچوب نظری رئالیسم تدافعی صورت گرفته است (روش) یافته ها و نتایج این پژوهش نشان می دهد که تهران همواره با اتکا به توان داخلی و دیپلماسی فعال، راهبردهای هوشمندانه ای را بر اساس اصول مقاومت، همگرایی منطقه ای و حفظ امنیت ملی، همچون تقویت همگرایی و همکاری منطقه ای، افزایش توان دفاعی و بازدارندگی، حمایت از جبهه مقاومت، افشای توطئه ها و جنگ روانی و توسعه اقتصاد و زیرساخت ها برای مقابله با توطئه ها و نفوذ رژیم صهیونیستی و بهره گیری از تسلیحات نظامی و دفاعی به پایگاه های رژیم صهیونیستی در منطقه، به ویژه در کشورهای حاشیه خلیج فارس، اتخاذ می نماید. (یافته ها).
از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید	
	
واژه های کلیدی: ژنوساید مصادیق نسل کشی رژیم صهیونیستی غزه تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱	

استناد: حسینی، سید جعفر، صابر راد، محمد و نوری کهریز، عظیم. (۱۴۰۴). **واکاوی جنایت ژنو ساید رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه (از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۱۹ ژانویه ۲۰۲۵).** فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی، ۱۴(۴)، ۸۵-۱۰۹.

مقدمه

با وجود آن که جنایت نسل‌کشی در حقوق کیفری بین‌المللی به‌عنوان یکی از فجیع‌ترین جنایات‌ها شناخته می‌شود، جامعه جهانی بارها شاهد وقوع آن بوده و همچنان نیز هست. نسل‌کشی ارامنه در سال‌های آغازین قرن بیستم در ترکیه، قتل‌عام نانچینگ در خلال جنگ دوم چین و ژاپن در سال‌های ۱۹۳۷ تا ۱۹۳۸، کشتارهای خمرهای سرخ در کامبوج در دهه ۱۹۷۰، جنایت‌های عیدی امین در اوگاندا در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، نسل‌کشی در تیمور شرقی به‌دست اندونزی، قتل‌عام توتسی‌ها به‌دست هوتوها در رواندا، کشتار جمعی شیعیان و کردهای عراق به‌دست صدام حسین، قتل‌عام مسلمانان بوسنی و هرزگوین در دهه ۱۹۹۰، کشتار و آزار گسترده مسلمانان روهینگیا در میانمار در اوت ۲۰۱۷، کشتار دارفور، نسل‌کشی دردناک فلسطینیان توسط رژیم صهیونیستی که از سال ۱۹۴۸ شروع و تا کنون ادامه داشته است و بسیاری نمونه‌های دیگر، تنها بخشی از جنایت‌هایی است که در چارچوب سیاست‌های نسل‌کشی در دوره‌های مختلف رخ داده‌اند. با افزایش شدت حملات و اقدامات نظامی رژیم صهیونیستی علیه نوار غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، ابعاد حقوقی این رویدادها بیش از پیش در کانون توجه محافل علمی، حقوقی و بین‌المللی قرار گرفته است. گستردگی تلفات انسانی، تخریب وسیع اماکن مسکونی و زیرساخت‌های حیاتی، آسیب‌های جدی واردشده به غیرنظامیان و محرومیت ساکنان غزه از نیازهای اولیه زندگی، این مسئله را مطرح ساخته است که آیا این اقدامات را می‌توان از منظر حقوق کیفری بین‌المللی در زمره مصادیق جنایت نسل‌کشی قرار داد یا خیر؟ با توجه به آن که تحقق جنایت نسل‌کشی مستلزم احراز عناصر قانونی، مادی و معنوی خاص، به‌ویژه قصد نابودی کلی یا جزئی یک گروه حمایت‌شده، است، بررسی این موضوع نیازمند تحلیل دقیق اسناد بین‌المللی، به‌ویژه کنوانسیون ۱۹۴۸ منع و مجازات جنایت نسل‌کشی، و نیز رویه مراجع قضایی بین‌المللی است. افزون بر این، مسئله مهم دیگر، چگونگی واکنش نظام بین‌المللی در برابر چنین جنایاتی و سازوکارهای موجود برای جلوگیری از بی‌کیفرمانی مرتکبان آنهاست.

از این رو، پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی درصدد است، از یک سو، اقدامات ارتش رژیم صهیونیستی در غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ را با معیارهای حقوقی جنایت نسل‌کشی تطبیق و ارزیابی کند و از سوی دیگر، تدابیر و سازوکارهای نظام بین‌المللی را برای مقابله با بی‌کیفر ماندن عاملان این گونه جنایات بررسی نماید. بر این اساس، پرسش اصلی پژوهش آن است که آیا کشتار فلسطینیان در غزه از مصادیق جنایت نسل‌کشی به‌شمار می‌آید؟ و نظام بین‌المللی برای پیشگیری، تعقیب و مجازات عاملان این جنایت چه سازوکارهایی را پیش‌بینی کرده است؟

پیشینه پژوهش

آنچه امروز در نوار غزه در جریان است، به زمان کنونی تعلق ندارد (صالحی و محسنی، ۱۴۰۳: ۱۴۲-۱۶۲) و سابقه نسل‌کشی اسرائیل علیه مردم فلسطین از هفتم اکتبر ۲۰۲۳ شروع نمی‌شود. رژیم صهیونیستی بر مبنای ایده تشکیل دولت یهود که بُعد اساسی آن پاکسازی نژادی سایر اقوام است. در مقاطع مختلف دست به کشتار مردم فلسطین زده است. به اعتقاد بسیاری از کارشناسان بین‌المللی، ارتکاب نسل‌کشی آخرین حلقه خشونت اشغال‌گراانه و سلطه اسرائیل بر مردم فلسطین در یک روند ۷۴ ساله پاکسازی قومی است که به اشکال مختلف برای محو فلسطینیان از سرزمین فلسطین انجام گرفته است. (Bir, 2023: 2) جهانیان از سال ۱۹۴۸ که دولت اسرائیل با اشغال بخش‌های وسیعی از سرزمین تاریخی فلسطین تأسیس شد. (غزالی، ۱۳۸۸: ۸) تا کنون، جنایات و کشتارهای متعددی را مشاهده کرده‌اند. مرکز مطالعات الاسری ۱۲۵

مورد از این جنایات را احصاء کرده است. (صراط، ۱۳۹۳) از جمله؛ کشتار السریا العربیه در ۸ ژانویه ۱۹۴۸، قتل عام روستای سسع در ۱۴ فوریه ۱۹۴۸، کشتار دیر یاسین در ۹ آوریل ۱۹۴۸، قتل عام بیت دراس در ۲۱ می ۱۹۴۸، کشتار کفر قاسم در ۲۹ اکتبر ۱۹۵۶، قتل عام خان یونس در ۳ نوامبر ۱۹۵۶، کشتار در اردوگاه پناهندگان صبرا و شتیلا ۱۹۸۲، کشتن بیش از ۱۴۰۰ فلسطینی در انتفاضه اول در سال ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۱، قتل عام فلسطینیان در مسجدالاقصی ۲۵ فوریه ۱۹۹۴، کشتار قانا در ۱۸ آوریل ۱۹۹۶، قتل عام حی الدرچ ۲۲ ژوئیه ۲۰۰۲، کشتار زنان و کودکان و غیر نظامیان در رفح در ۱۸ می ۲۰۰۴، قتل عام بیماران، مجروحان، آوارگان و کادر پزشکی در بیمارستان های المعمدانی در ۱۶ اکتبر ۲۰۲۳، اندونزی در ۱۹ نوامبر ۲۰۲۳، العوده در ۲۸ اکتبر ۲۰۲۳، کمال عدوان در ۵ سامبر ۲۰۲۳، الاهلی در ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، الرنتیسی در ۱۰ نوامبر ۲۰۲۳، کشتار آوارگان در جبالییا در ۳۱ اکتبر ۲۰۲۳، قتل عام مجروحان، آوارگان و کادر پزشکی بیمارستان الشفا در ۱۸ مارس ۲۰۲۴ و ... بنابراین می توان گفت: دولت اسرائیل و پیشینیان آن، سازمان، نیروها و گروههای تروریستی صهیونیستی، بی رحمانه، کارزاری نظامی، سیاسی، مذهبی، اقتصادی و فرهنگی نظام مند و همه جانبه را به اجرا گذاشته اند و قصد نابودی بخش عمده ای از گروههای ملی، قومی، نژادی و مذهبی مختلف تشکیل دهنده مردم فلسطین را دارند. (Royle, 2013: 3) تاکنون پژوهش های بسیاری در خصوص جنایت نسل کشی رژیم صهیونیستی در اراضی اشغالی فلسطین انجام گردیده است که در ادامه برخی از آنها مورد تتبع قرار خواهد گرفت. نوآوری این پژوهش در آن است که مسئله نسل کشی در غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ را فراتر از توصیف رویدادها، در چارچوبی تلفیقی از «حقوق بین الملل» و «خشونت ساختاری» تحلیل کرده و ضمن ارزیابی وضعیت مذکور بر اساس عناصر حقوقی جنایت نسل کشی، سازوکارهای بین المللی پیشگیری، تعقیب و مجازات مرتکبان را نیز واکاوی می کند.

نتایج پژوهش زارع خورمیزی (۱۴۰۴) «تبارشناسی الگوی یهودی- صهیونیستی نسل کشی در برابر مقاومت مؤمنانه (مطالعه تطبیقی وقایع اُخدود و غزه)» بیانگر آن بود که وقایع اُخدود و غزه، هر دو نمونه هایی از نسل کشی هستند که با هدف نابودی کامل یا بخشی از یک جامعه مؤمن به یکی از ادیان مسیحیت و اسلام هر دو توسط حاکمان یهودی با انگیزه های سیاسی ایجاد شده اند در واقعه اُخدود، این قصد از طریق گودال های آتش و سوزاندن مومنان مسیحی به اجرا درآمد و در غزه، از طریق محاصره، بمباران و کشتار بی سابقه غیر نظامیان انجام شد که هر دو تحت مصداق نسل کشی بوده که هم در سوره اُخدود و هم در کنوانسیون منع نسل کشی مورد تقبیح قرار گرفته است.

هدف پژوهش محمدی و بخشی (۱۴۰۴)، تحلیل انسان شناختی نسل کشی غزه و پرسش از چرایی عدم بیداری اسلامی فراگیر بوده است. یافته های مطالعه نشان داد، کنش اسرائیل، هویت مشروع بخش از طریق اقدامات فرهنگی، نظامی و اقتصادی و هویت زدایی از فلسطینیان از طریق تخریب بناهای جمعی، نسل کشی و تغییر ترکیب جمعیتی است. همچنین کنش کشتگران فلسطینی، هویت مقاومت است که سعی در بازتولید و تقویت مصادیق آن دارند.

پژوهش حسینی اکبرنژاد (۱۴۰۳) بررسی «احراز نقض فاحش حقوق بشر و ارتکاب جنایات بین المللی علیه مردم غزه قبل و بعد از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ در روبه نهادهای حقوق بشر» بوده است. یافته ها نشان داد مردم نوار غزه از سال ها قبل، قربانی نقض مستمر حقوق بشر و جنایات بین المللی بوده اند و این امر بعد از ۱۷ اکتبر، با شدت زیادی در حال وقوع می باشد و ماهیت این جنایات، ناظر بر نابودسازی کل مردم غزه را برای افکار عمومی جهان عیان کرده است. (حسینی اکبرنژاد، ۱۴۰۳: ۱۰۷-۱۳۸)

صادقی (۱۴۰۳) در راستای بررسی «امکان سنجی ارتکاب نسل کشی در غزه توسط اسرائیل در پرتو عملیات طوفان الاقصی» به این نتیجه رسیده است که هرچند می توان اقدام حماس را بر پایه وضعیت اشغال و حق تعیین سرنوشت توجیه کرد. اما پاسخ اسرائیل به این عملیات، گسترده، ویرانگر بوده است؛ به نحوی که نمی تواند منطبق یا دفاع مشروع قلمداد شود. کشتار هزاران نفر انسانهای بی گناه، استفاده از سلاح های ممنوعه، تخریب مراکز پزشکی، محاصره همه جانبه غزه و جلوگیری از دسترسی مردم به کالاهای حیاتی مورد نیاز از جمله غذا و آب، تخریب خانه ها و به کوچاندن اجباری مردم، می تواند به عنوان رکن مادی جرم نسل کشی، مورد ارزیابی بگیرد. (صادقی، ۱۴۰۳: ۲۵۷-۲۸۸)

پژوهش فرهمند زاده، (۱۴۰۲) «بررسی ساز و کارهای قضایی پیگیری و طرح دعوی علیه رژیم صهیونیستی» بوده است. یافته ها نشان داد که رژیم صهیونیستی با نادیده گرفتن حق تعیین سرنوشت ملت فلسطین در طول ۷۵ سال و به ویژه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، مرتکب نسل کشی گسترده و جنایات متعدد علیه بشریت شده است. برای مقابله با بی کیفرماندن مرتکبان این جنایات لازم است مطابق حقوق بین الملل از سازوکارهای موجود برای محاکمه این اعمال ناقض حقوق بین الملل، حقوق بشر و حقوق بشردوستانه استفاده شود و در صورت ناکارآمدی این سازکارها، تشکیلات جدیدی وضع گردد. (فرهمند زاده، ۱۴۰۲: ۶۱-۸۴)

نتایج پژوهش بحرینی و رضانی (۱۴۰۱) با عنوان «امکان سنجی رسیدگی دیوان بین المللی کیفری به وضعیت فلسطین و تبعات احتمالی آن» بیانگر آن بود که هرچند رسیدگی به جرائم ارتكابی از سوی اتباع دولت های غیرعضو توسط دیوان با معضلات و چالش های عملی روبه روست، اما این بدان معنی نیست که معضلات عملی مانعی برای رسیدگی دیوان هستند. هرچند این معضلات می تواند در تصمیم درباره شروع تحقیقات مؤثر باشد و سیاست دیوان را در چگونگی مواجهه با وضعیت هایی مانند فلسطین نشان دهد، اما به خودی خود مانع از رسیدگی نیستند. بنابراین می توان گفت اعمال صلاحیت دیوان نسبت به اتباع رژیم صهیونیستی با اصول و اهداف تأسیس دیوان که اجرای عدالت و مقابله با بی کیفرمانی است، سازگاری بیشتری داشته و دیوان منعی برای شروع به رسیدگی ندارد. (بحرینی و رضانی، ۱۴۰۱: ۱-۲۶)

هدف مطالعه شریفی (۱۳۹۰) «بررسی ارکان نسل کشی در پرتو اسناد و رویه قضایی بین المللی» بوده است. یافته ها نشان داد انگیزه و ماهیت خاص حاکم بر پدیده نسل کشی، سازمان ملل را بر آن داشت تا آن را به عنوان جنایت مجزا در نظر بگیرد و در یک اقدام تاریخی، کنوانسیون منع و مجازات کشتار جمعی را در سال ۱۹۴۸ به تصویب رساند و آن را به عنوان آینه تمام نمای وجدان عمومی بشریت در دفاع از موجودیت گروههای ملی، قومی، نژادی و مذهبی در سراسر جهان یاد کند. (شریفی، ۱۳۹۰: ۶۹-۹۴)

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با بهره گیری از روش های کتابخانه ای و اسنادی، به بررسی و واکاوی جنایت نسل کشی اسرائیل در غزه پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ می پردازد. هدف اصلی تحقیق، تبیین ابعاد، زمینه ها، الگوها، شیوه های ارتکاب و پیامدهای این جنایت در چارچوب مفاهیم و معیارهای حقوق بین الملل، به ویژه حقوق بین الملل بشردوستانه و اساسنامه دیوان کیفری بین المللی و کنوانسیون منع و مجازات جنایت نسل کشی، و نیز ارزیابی آن بر اساس شواهد و مستندات موجود است. داده های پژوهش از منابع اولیه و ثانویه گردآوری شده اند. منابع اولیه شامل اسناد و گزارش های رسمی سازمان های بین المللی، گزارش های نهادهای حقوق بشری، آمارها و بیانیه های منتشر شده از سوی مراجع ذی ربط و

نیز مستندات مرتبط با تحولات غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ است. منابع ثانویه نیز مشتمل بر کتاب‌ها، مقالات علمی - پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، آثار تحلیلی و مطالعات دانشگاهی مرتبط با موضوع نسل‌کشی، سیاست‌های اشغالگرانه، حقوق بشر و تحولات فلسطین معاصر است. در چارچوب روش کتابخانه‌ای، اطلاعات مورد نیاز از طریق مراجعه به منابع مکتوب معتبر و فیش‌برداری نظام‌مند از متون علمی، حقوقی و تاریخی گردآوری شده است. همچنین در روش اسنادی، گزارش‌ها، بیانیه‌ها و اسناد رسمی و مستقل بین‌المللی - به‌ویژه اسناد مرتبط با وضعیت انسانی و حقوقی غزه - به منزله مبنای اصلی تحلیل قرار گرفته‌اند. در مرحله نهایی، داده‌های گردآوری‌شده با رویکردی تحلیلی سازمان‌دهی و تفسیر شده‌اند تا ابعاد مختلف جنایت نسل‌کشی اسرائیل در غزه به‌صورت مستند، منسجم و علمی تبیین شود.

مبانی نظری پژوهش

این پژوهش بر پایه‌های نظری حقوق بین‌الملل کیفری، عناصر جرم نسل‌کشی (کنوانسیون ۱۹۴۸)، مبارزه با بی‌کیفرمانی در عدالت کیفری بین‌المللی و واقع‌گرایی در روابط بین‌الملل استوار است. با تکیه بر تعریف نسل‌کشی در کنوانسیون ۱۹۴۸ که قصد نابودی کلی یا جزئی یک گروه و ارتکاب اعمال منتهی به نابودی را شامل می‌شود، (United Nations, 1948, Art. 2) اقدامات صورت گرفته در غزه، از جمله محاصره، تخریب زیرساخت‌ها و محروم‌سازی از نیازهای حیاتی، به‌عنوان سازوکارهای بالقوه تحقق نسل‌کشی تحلیل می‌شوند. در پرتو رویکرد مبارزه با بی‌کیفرمانی، تحولات غزه در بستر «قصد حذف»، «سازوکارهای خشونت» و «پیامدهای انسانی و هویتی» (ICJ, 2024; OHCHR, 2024) بررسی شده و چالش‌های نظام بین‌الملل در پیشگیری از بی‌کیفرمانی مرتکبان مد نظر قرار می‌گیرد. نظریه واقع‌گرایی نیز به روشن شدن نقش قدرت‌های بزرگ و ملاحظات سیاسی در عملکرد نهادهای بین‌المللی و تأثیر آن بر اجرای عدالت کیفری کمک می‌کند. از این منظر، مسئله غزه فراتر از یک درگیری نظامی، جلوه‌ای از حذف سازمان‌یافته جمعی در بستر اشغال و استعمار تلقی می‌شود.

۱- نسل‌کشی

جنایت نسل‌کشی از هولناک‌ترین جرائم بین‌المللی است که با توجه به سابقه تاریخی آن تأثیر عمیقی در وجدان انسان‌ها ایجاد کرده است. به عبارتی دیگر جنایت نسل‌کشی شدیدترین جنایت علیه بشریت است (عزیزی و حاجی، ۱۳۹۰: ۱۵) و امروزه اکثر اندیشمندان حقوق بین‌الملل، جرم نسل‌زدایی را وخیم‌ترین جرم موجود در زیست انسانی می‌دانند. (بیگلری، ۱۳۹۶: ۳۰-۱)

۱-۱- سبقه و ماهیت جنایت نسل‌کشی

«نسل‌کشی» یا «ژنوساید» توسط مؤلفان ایرانی به معانی مختلفی نسل‌کشی، نسل‌زدایی، کشتار جمعی، کشتار گروهی و قوم‌کشی ترجمه شده است. (زمانی و شیران، ۱۳۹۶: ۱۳۵-۱۵۶) اصطلاح نسل‌کشی نخستین بار توسط رافائل لمکین (Raphael Lemkin) ابداع گردیده است. (کریانگ ساک، ۱۳۸۷: ۸۳) از نظر او: «نسل‌کشی عبارت است از طراحی هماهنگ اقدامات مختلف با هدف نابودی بنیادهای اساسی گروه‌های ملی و در جهت نابودسازی خود گروه». (Lemkin, 1944: 79) لمکین پیشنهاد داد که نابودسازی گروه‌های نژادی، مذهبی یا اجتماعی از لحاظ حقوق ملل جرم محسوب شود. او این عقیده را در کتاب خود تحت عنوان «نقش یکنواخت سازی حقوق جزا» به تفصیل بیشتری مورد بررسی قرار

داد. در دسامبر ۱۹۴۶ سازمان ملل متحد قطعنامه شماره ۹۶-۱ را تصویب و به موجب آن به صراحت تأیید کرد که نسل کشی جرمی به موجب حقوق بین الملل است و جهان متمدن آن را تقبیح می کند، متعاقباً مجمع عمومی سازمان ملل به موجب قطعنامه شماره ۲۶۰-۱۱۱ متن کنوانسیون منع و مجازات جرم نسل کشی را مورد تصویب قرارداد. (حسن پور بافرانی، ۱۳۸۸: ۱۷۲) بعد از پایان جنگ دوم جهانی و تشکیل محاکم بین المللی در نورنبرگ و توکیو برای مجازات جنایتکاران جنگی، نسل کشی بیشتر مورد اهتمام قرار گرفت. در کیفرخواست صادره از دادگاه نورنبرگ در مورخ ۱۸ اکتبر ۱۹۳۵ علیه جنایتکاران جنگی نازی به عبارت نسل کشی صراحتاً اشاره شد تا قبل از این تاریخ نسل کشی یک جرم علیه بشریت محسوب می شد.

نکته قابل ذکر این است که علیرغم نسل کشی های در مکانهای مختلف دنیا رخ داده اند، تا کنون هیچ دولتی مختلفی که اظهار نداشته است که این عمل جرم نمی باشد. (میرمحمد صادقی، ۱۳۷۷: ۱۳۰) به عبارتی می توان گفت امروزه موضع حقوق بین الملل در خصوص نسل کشی همان است که در کنوانسیون نسل کشی آمده است. دیوان بین الملل دادگستری هم در دعوی معروف Reservations Case بر موقعیت جرم نسل کشی بعنوان یک جرم بین المللی تأکید کرده است و کمیسیون حقوق بین الملل هم در ماده (۱۲) ۱۹ پیش نویس قانون جرائم صلح و امنیت در تعریف نسل کشی از کنوانسیون ۱۹۴۸ پیروی کرده است. (حسن پور بافرانی، ۱۳۸۸: ۱۷۲) وقتی سازمان ملل در نوامبر ۱۹۶۸ کنوانسیون جلوگیری از نسل کشی را برای عدم شمول مرور زمان در مورد جنایات زمان جنگ و جنایات علیه بشریت بررسی می کرد به وضوح از عطف به ماسبق شدن آن سخن گفت. در ماده یک این پیمان آمده: «هیچ مرور زمانی برای مجازات جرایم زیر وجود ندارد و زمان و تاریخ ارتکاب این جرایم در مجازات تغییری نمی دهد. جنایات نژاد کشی در پیمان ۱۹۴۸ توصیف شده است.» (دوز ایاس، ۲۰۰۵: ۷۱)

۱-۲-۱ ارکان جنایت نسل کشی

برای اینکه عملی جرم تلقی شود، باید تمام ارکان سه گانه آن؛ یعنی رکن قانونی، رکن معنوی و رکن مادی محقق شود.

۱-۲-۱-۱ رکن قانونی

یکی از اصول مسلم حقوق کیفری این است که تا زمانی که قوانین حاکم بر یک جامعه عملی را جرم تشخیص نداده و آن را قابل مجازات نداند، اشخاص در انجام آن عمل آزاد می باشند. (گلدوزیان، ۱۳۸۴: ۷۳) اصل قانونی بودن جرم و مجازات در حقوق بین المللی نیز پذیرفته شده و در کنوانسیون های مختلفی بر آن تأکید شده است. در نهم دسامبر ۱۹۴۸ مجمع عمومی سازمان ملل به موجب قطعنامه ۲۶۰، متن «کنوانسیون منع و مجازات نسل کشی» را مورد تصویب قرار داد. (یاقوتی، بهلولی، ۱۳۹۸: ۲-۲۱) و این سند به عنوان عنصر قانونی برای مجازات جرم نسل کشی از ۱۲ ژانویه ۱۹۵۱ لازم الاجرا گردید.

۱-۲-۲ رکن معنوی

در بحث رکن معنوی نسل کشی در حقیقت با همان مفهوم سوء نیت مواجه هستیم. یکی از وجوه تمایز نسل کشی با جرائم علیه بشریت تأکید بیشتر بر رکن معنوی است. در نسل کشی به عنوان ناگوارترین و دردناک ترین شکل جنایت علیه بشریت، بر خلاف سایر جنایات علیه بشریت، اثبات قصد نابودسازی کلی یا جزئی یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی ضروری است. (موسوی اجاق، ۱۳۹۶: ۴۱) برای تحقق این جرم لازم است که نیت خاص نابودی جزئی یا کلی یکی از گروه های تحت حمایت موجود باشد. سوء نیت خاص این جنایت، قصد نابود کردن تمام یا قسمتی از یک گروه ملی،

قومی، نژادی یا مذهبی است؛ برای اینکه نسل زدایی واجد عنصر معنوی شود، کافی است تا مرتکبان از اینکه اقدامات آنها احتمالاً برای نابودی جزئی یا کلی گروه منتهی شود، آگاهی داشته باشند. (ICTY-2001-para-569)

۳-۲-۱- رکن مادی

قصد خاص نابودی تمام یا قسمتی از گروه ملی یا قومی، نژادی و یا مذهبی، بدون انجام رفتاری مجرمانه و بدون وجود شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر واقعه، نسل کشی نامیده نمی شود. تحقق نسل کشی منوط به تجلی نیت مرتکب در قتل اعضای یک گروه، ورود آسیب شدید نسبت به سلامتی جسمانی یا روحی اعضای گروه، قرار دادن عمدی یک گروه در معرض وضعیت زندگی نامطلوب منجر به زوال جسمی، انجام اقداماتی به منظور ممانعت از تولد و تناسل از یک گروه و انتقال اجباری اطفال از گروهی به گروه دیگر است. (عزیزی، ۱۳۸۶: ۳۶) بر اساس ماده ۲ کنوانسیون و ماده ۶ اساسنامه دیوان کیفری بین المللی گروههای مورد حمایت عبارتند از: گروههای ملی، قومی، نژادی و مذهبی. برای تحقق نسل کشی، ارتکاب هر نوع رفتاری علیه گروههای چهارگانه فوق الذکر، کافی نبوده و لازم است قربانیان آماج چنان اعمالی واقع شوند که در موارد پنج گانه ماده ۲ کنوانسیون منع و مجازات نسل کشی و ماده ۶ دیوان کیفری بین المللی احصاء گردیده است.

لمکین معتقد بود که منظور از نسل کشی ضرورتاً نابودی فوری یک ملت نیست، بلکه مراد طرحی است مشتمل بر یک سلسله اعمال متفاوت که بنیادهای اساسی حیات گروههای ملی را به ویرانی می کشد تا در نهایت به انهدام این گروهها بینجامد. (اردبیلی، ۱۳۶۸: ۳۹-۴۰)

۱-۳- مصادیق نسل کشی

ماده یک کنوانسیون منع نسل کشی و ماده ۶ اساسنامه دیوان کیفری مصادیق این جنایت دردناک را برشمرده است. نسل کشی نسبت به یک گروه با ویژگی های خاص ارتکاب می یابد که مرتکب به جهت داشتن این خصوصیت ها است که به انجام اقدامات مجرمانه نسبت به گروه دست می زند. به این جهت بررسی گروههای تحت حمایت، اهمیت بسیاری دارد. **گروههای مورد حمایت:** به موجب ماده ۲ کنوانسیون و ماده ۶ اساسنامه دیوان کیفری چهار گروه ملی، قومی، نژادی و مذهبی به عنوان گروههای تحت حمایت ذکر شده اند:

الف- گروه ملی: گروه ملی به اقلیتی اطلاق می شود که در تابعیت یک دولت به سر می برند و با حفظ علائق قومی، مذهبی و زبان از اکثریت حاکم متمایزند. (اردبیلی، ۱۳۸۷: ۶۹)

ب- گروه قومی: این گروه، متوجه مجموعه اشخاصی است که به علت هم زبانی و هم فرهنگی، جایگاه متمایزی برای خود رقم زده، یا از سوی جنایت کاران تحت این عنوان شناخته می شوند. (میرمحمد صادقی، ۱۳۷۷: ۹۰)

ج- گروه نژادی: به اشخاصی اطلاق می شود که از نظر جسمی و روانی و به طور کلی علائم فیزیکی، تمایز قابل توجهی نسبت به سایرین پیدا نموده اند. (شریفی، ۱۳۹۰: ۶۹-۹۲)

د- گروه مذهبی: به دسته ای از افراد که اعتقادات، آداب و شعائر واحدی داشته و خاستگاه عبادی آنان مشترک باشد گروه مذهبی گفته می شود.

۱-۳-۱- جنایت علیه تمامیت جسمانی و روحی

جنایت نسل کشی از راههای گوناگونی که در ماده ۲ کنوانسیون منع و مجازات نسل کشی و ماده ۶ اساسنامه دیوان کیفری بیان شده است، محقق می شود. در سه بند اول ماده ۲، کشتن اعضای گروه، وارد کردن آسیب شدید نسبت به سلامت جسمی و یا روحی اعضای یک گروه، قرار دادن عمدی یک گروه در معرض وضعیت زندگانی نامناسبی که منتهی به نابودی فیزیکی تمام یا بخشی از گروه شود، از جمله اقدامات نسل کشی محسوب شده اند. (روستایی، ۱۳۹۵: ۱۳) لمکین از اقدامات مندرج در سه بند فوق الذکر تحت عنوان نسل کشی فیزیکی نام برده است. (Tennent Harrington, 1950)

۱-۳-۱-۱- کشتن اعضای گروه

برای تعریف قتل در حقوق بین الملل معمولاً از حقوق داخلی کمک گرفته می شود که همان سلب ارادی حیات از یک شخص زنده بدون مجوز قانونی می باشد. (پاد، ۱۳۸۱: ۲۷) به عبارتی دیگر قتل یعنی لطمه به حیات دیگری وارد ساختن، خواه به واسطه عمل مادی و فیزیکی باشد خواه به واسطه ترک فعل. (جعفری لنگرودی، ۱۳۶۷: ۵۲۸) قتل که نقطه مقابل حیات می باشد در همه نظام های حقوقی به عنوان سنگین ترین جرم لحاظ شده است. (سلیمی، کاشانی، ۱۳۹۳: ۱۲۱-۱۴۶)

۱-۳-۱-۱-۱- اسرائیل و کشتار بی امان فلسطینیان ساکن غزه

با وجود حرمت حق خدادادی حیات انسانها و جرم انگاری نسل کشی در قوانین بین المللی، در ۱۴ ماه گذشته شاهد تضييع شديد حق حیات فلسطینیان توسط اسرائیل در نوار غزه هستیم. رژیم صهیونیستی به شیوه های گوناگون این حق طبیعی را از مردم باریکه غزه سلب کرده و به طرز فجیعی به کشتار کودکان و زنان و غیر نظامیان ادامه می دهد. ساکنان غزه مدت های مدیدی در محاصره رژیم صهیونیستی قرار داشته اند. این محاصره بر سلامت جسمی و روانی بهداشت، تغذیه و حیات فردی و جمعی مردم آثار عمیقی داشته و گاه به گاه نیز با حمله نظامی اسرائیل به اماکن و افراد غیر نظامی با استفاده از سلاحهای غیرمتعارف همچون بمب های حاوی فسفر سفید بر وسعت اقدامات مربوطه افزوده شده است. (عابدینی و بهری، ۱۴۰۱: ۷۸) اما شدت و قلمروی جنایات ارتكابی رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ به اندازه ای بوده است، که جهان را در بهتی عمیق فرو برده است و همچنان بعد از گذشت چند ماه، شاهد وخامت وضعیت مردم غیر نظامی از زنان و کودکان در این منطقه هستیم. (حسینی اکبر نژاد، ۱۴۰۲: ۱۵۲) بنابه گزارش وزارت بهداشت فلسطین، شمار قربانیان حملات تجاوزکارانه اسرائیل و نسل کشی مردم غزه از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ۱۹ ژانویه ۲۰۲۵، به ۷۰ هزار و ۱۰۰ شهید رسیده است. (ایسنا، ۱۴۰۴) کشتار نوار غزه توصیفی از رکن مادی جنایت نسل کشی می باشد.

۱-۳-۱-۲- وارد کردن آسیب شدید نسبت به سلامت جسمی و یا روحی اعضای یک گروه

ایراد صدمه شدید؛ مجموعه رفتاری را شامل می شود که مستلزم آسیب های شدید اعم از جسمی یا روانی است. این اعمال منجر به مرگ اعضای گروه نمی شوند. مسلماً این اعمال باید از آن چنان شدتی برخوردار باشند که بتوانند موجب از بین رفتن یک گروه شوند. (محسنی و کریمی، ۱۳۹۷: ۳۰۴۶-۳۰۵۹) صدمات بدنی یا خسارت جسمی، به آسیب هایی گفته می شود که به تمامیت جسمانی انسان وارد می گردد به علاوه هر گونه فعل یا ترک فعلی که منتهی به ازدست رفتن کارکرد طبیعی یک عضو از بدن شود خواه به طور کلی یا جزئی، به نوعی که دیگر کارکرد طبیعی آن عضو صورت نگیرد صدمه بدنی است. (ساریخانی و شریفی، ۱۴۰۲: ۷۷-۹۶) از مصادیق این نوع صدمه، می توان به اعمال شکنجه، هتک ناموس به عنف و رفتارهای غیرانسانی اشاره کرد. صدماتی که در این خصوص بیشتر جلب توجه می کند، ناشی از بمب ها و سلاح هایی است که اثرات مخرب بر روی بدن انسان ها می گذارد. نمونه بارز این سلاح ها، بمب های شیمیایی و میکروبی است

که در اصطلاح «وسایل وحشیانه یا بی رحمانه» گفته می‌شوند و به موجب مقررات بین‌المللی کاربرد آنها ممنوع شده است. (روسو، ۱۳۶۹: ۱۳۰) صدمات روانی هم شامل هر قسم شکنجه روحی و روانی، نگهداری افراد در زندان‌های انفرادی، قتل اعضای خانواده در برابر چشمان دیگر اعضای خانواده، تجاوز به نوامیس، تهدید و اعمال زور و یا هتک ناموس به عنف، به وجود آوردن فضاهایی از رعب و وحشت و هر نوع رفتار غیر انسانی دیگری که موجب آسیب جدی روحی و روانی شخص گردد. دادستان دادگاه تاریخی راسل در مورد صدمات روانی به افراد گروه می‌گوید: «خطر مرگ، روزانه آدمیان را تهدید می‌کند. حمله‌های عمومی به مردم غیر نظامی و خاصه به مردم روستایی، تخریب بیمارستان‌ها، آموزشگاه‌ها، و پرستش‌گاه‌ها... آیا همه اینها برای ایجاد وحشت در مردم نیست؟ همین ایجاد وحشت در این اوضاع و احوال روانی و اجتماعی، به خودی خود کشتاری است عام. از کجا معلوم این وحشت‌ها، خاصه در کودکان، منجر به اختلال قوای دماغی نگردد؟ اختلالی که اگر نه برای همیشه برای مدت طولانی سلامت آنها را به مخاطره اندازد.» (رحیمی، ۱۳۵۷: ۳۲)

۱-۲-۱-۳-۱- رژی‌م صهیونیستی عامل ورود صدمات بسیار شدید جسمی و روحی بر مردم غزه

بر اساس اعلام وزارت بهداشت فلسطین، آمار مجروحان جنگ غزه از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا زمان آتش بس به ۱۷۰ هزار و ۹۸۳ رسیده است. (ایسنا، ۱۴۰۴) دیده بان حقوق بشر هم اعلام نمود: رژی‌م صهیونیستی در حملاتش به نوار غزه در واکنش به عملیات طوفان الاقصی حماس از مهمات فسفر سفید استفاده کرده است. یکی از بیشترین موارد استفاده رژی‌م صهیونیستی از بمب فسفوری در اردوگاه جبالیاء واقع در شمال غزه رخ داده است؛ عوارض ناشی از این بمب‌ها بر پیکر قربانیان و مجروحان به وضوح قابل رویت بود. «رامی عبدو» رئیس دیده بان حقوق بشر اروپا مدترانه، گفته است که رژی‌م صهیونیستی در حملات به مناطق پرجمعیت شمال غربی غزه از بمب‌های فسفوری استفاده می‌کند. (مه‌ر، ۱۴۰۲) اسرائیل در کنار جنگ نظامی، مرتکب رفتارهای غیر انسانی و تحقیرآمیز علیه غیر نظامیان فلسطینی در غزه نیز شده است. بر اساس گزارشها، ارتش صهیونیستی که با طرق نظامی به اهداف خود در غزه دست نمی‌یابد همزمان غیر نظامیان را به طور سیستماتیک از طریق تحقیر کردن مجازات کرده و آنان را در معرض رفتارهای تحقیرآمیز و سادیستی قرار می‌دهند. از جمله، در شمال غزه سربازان اسرائیلی به دو زن آواره با اسلحه دستور دادند تا در مقابل صدها نفر از افراد حاضر لباسهای خود را در بیاورند و بعد اجازه دادند تا به مسیر خود به سمت جنوب ادامه دهند. یا در موردی دیگر ارتش اسرائیل پس از بازداشت معلمان مدارس تحت مدیریت سازمان ملل متحد، پیراهن‌شان را در آورده و دست‌هایشان را از پشت سرشان بسته و در خیابان به صف کرده و از آنان فیلمبرداری می‌کردند. هدف اسرائیل از این کار القای احساس شرم و تحقیر و به طور بالقوه ایجاد اثرات روانی پایدار است تا استواری و مقاومت فلسطینیان را از بین ببرد. (ایسنا، ۱۴۰۲)

۱-۳-۱-۳- قرار دادن عمدی یک گروه در معرض زندگی نامناسبی که منجر به زوال فیزیکی شود.

این نوع ژنوساید، گونه دیگری از شیوه‌های انهدام پلکانی یا مرگ تدریجی گروه است. (بهلولی، ۱۴۰۰: ۴۳-۴۸) در این قسم، مرتکب نسل‌کشی باعث مرگ آنی قربانی نمی‌شود بلکه با رفتارهایی موجب نابودی تدریجی اعضای گروه می‌شود، از مصادیق این نوع از نسل‌زدایی می‌توان به: ایجاد شرایط زیستی نامناسب، محروم کردن گروه از غذا یا خدمات پزشکی، اخراج سازماندهی شده از محل‌های سکونت و کوچ دادن اجباری افراد، محروم کردن از لباس در شرایط نامساعد آب و هوایی، بمباران شهرها و مناطق امن و حفاظت شده، تجاوز به عنف و وادار کردن به کارهای سخت و طاقت

فرسا را نام برد. محاصره غذایی و دارویی افراد گروه. این مورد، مانند منع خوردن و آشامیدن و دور از شرایط بهداشتی نگهداشتن یک فرد است، اما در سطحی وسیع تر، از مصادیق بارز قتل عام است. (پلاوسکی، ۱۳۷۰: ۳-۱۳۵)

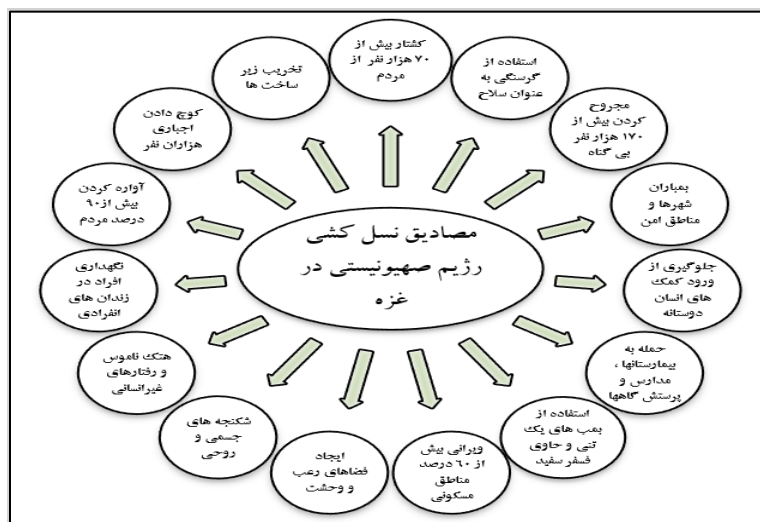
۱-۳-۱-۳-۱- رژیم صهیونیستی و استفاده از گرسنگی به عنوان سلاح

رژیم صهیونیستی در جنگ اخیر، از گرسنگی و محاصره همه جانبه به عنوان سلاح بر علیه مردم غزه استفاده می کند که در مغایرت آشکار با قواعد شناخته شده بین المللی است. گزارش های متعدد سازمان های بین المللی از جمله کمیته ویژه سازمان ملل متحد، یونسف و عفو بین الملل، تأیید می کنند که رژیم صهیونیستی با ایجاد محاصره کامل بر غزه و جلوگیری از ورود غذا، آب، دارو و سوخت، عمداً شرایط قحطی را به وجود آورده است. (تابناک، ۱۴۰۴) ممانعت رژیم صهیونیستی از رسیدن کمک های غذایی، منجر شده است که فلسطینیان تعداد وعده های غذایی روزانه خود را از میانگین ۲ وعده به ۱ بار در روز کاهش دهند. علاوه بر این حدود ۵۰ هزار کودک بین ۶ ماه الی ۵ سال به دلیل سوء تغذیه نیازمند درمان فوری هستند. (فارس، ۱۴۰۳) کمیته ویژه سازمان ملل، ویژگی های نسل کشی در رفتار جنگی رژیم صهیونیستی را شامل تلفات گسترده غیرنظامیان و استفاده از گرسنگی به عنوان سلاح توصیف کرده است: «اسرائیل با محاصره غزه و ممانعت از ورود کمک های بشردوستانه، حملات هدفمند و کشتار غیرنظامیان و امدادگران، باعث مرگ و گرسنگی و ایراد جراحات جدی به فلسطینیها شده و از گرسنگی به عنوان یک روش جنگی برای تحمیل مجازات جمعی این گروه استفاده می کند.» «نتانیاها» به عنوان فرمانده این نسل کشی بیش از یک سال است که گذرگاههای غزه را مسدود و از ورود کالاهای اساسی و کمک های بشردوستانه، یک بحران بزرگ معیشتی را به وجود آورده است. «سیندی مک کین» مسؤول برنامه جهانی غذا هشدار داده که قحطی در شمال غزه به احتمال زیاد اکنون رخ داده و اکنون باید اقدامات فوری انجام شود تا امکان انتقال ایمن کمک ها برای جلوگیری از وقوع فاجعه ای گسترده فراهم شود. (نور نیوز، ۱۴۰۳)

۱-۳-۱-۳-۲- تخریب زیر ساخت های حیاتی غزه

رژیم صهیونیستی با هدف نسل زادی و غیر قابل سکونت کردن غزه، زیر ساخت های این نوار را آنچنان ویران کرده است که دهها سال برای بازسازی آن زمان لازم است. سازمان ملل می گوید جنگ بیش از هزار و صد کیلومتر از جاده های اصلی غزه را ویران کرده است. اسرائیل در این جنگ نابرابر، بیش از ۶۰ درصد مناطق مسکونی و بیش از ۸۴ درصد از تأسیسات بهداشتی آن را تخریب کرده است. رژیم صهیونیستی به هیچ اخلاقیاتی پایبند نبوده، طی این جنگ ۲۶۷ مسجد و اماکن عبادی مسلمانان و مسیحیان را مورد هدف قرار داده است و ۸۸ درصد از مدارس غزه آسیب دیده و کودکان توانایی ادامه تحصیل را ندارند. (مهر، ۱۴۰۳) رژیم صهیونیستی از زمان آغاز جنگ اخیر، به طور نظام مند خانه ها، مدارس، دانشگاه ها، پناهگاه ها و جاده ها را ویران کرده و به دنبال آن است که غزه را غیرقابل سکونت کند تا فلسطینی ها چاره ای جز ترک این منطقه نداشته باشند. (مشرق، ۱۴۰۴)

نمودار ۱. مصادیق نسل کشی رژیم صهیونیستی در نوار غزه

۱-۴- جرم انگاری جنایت نسل‌کشی

پس از آنکه سازمان ملل متحد در اولین سال فعالیت خود قطعنامه ۹۶ را در دسامبر ۱۹۴۶ تصویب نمود و به موجب آن صراحتاً تأیید کرد که «نسل‌کشی جرمی به موجب حقوق بین‌الملل است و جهان متمدن آن را تقبیح می‌کند.» (یاقوتی، بهلولی، ۱۳۹۸: ۲-۲۱) بدنبال آن مجمع عمومی، متن «کنوانسیون منع و مجازات مرتکبین جرم نسل‌کشی» را به تصویب رساند. ماده ۲ کنوانسیون، ژنوسید را چنین تعریف کرده است: «یکی از اعمال زیر که به قصد از بین بردن تمام یا قسمتی از یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی، به عنوان گروه انجام گیرد. الف: کشتن اعضای یک گروه، ب: عمداً شرایطی را بر یک گروه تحمیل کردن به منظور آن که موجب نابودی کلی یا جزئی آن شود، ج: تحمیل اقداماتی به قصد جلوگیری از تولید مثل در بین اعضای یک گروه، د: انتقال اجباری اطفال از گروهی به گروه دیگر» (میر محمد صادقی، ۱۳۸۲: ۱۳۰) ماده ۶ اساسنامه رم نیز هر یک از اعمال مشروحه مذکور را به منظور نابودی تمام یا قسمتی از یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی، از مصادیق نسل‌کشی قلمداد کرده است.

۱-۴-۱- جرم انگاری نسل‌کشی رژیم صهیونیستی در غزه

برای اینکه یک عمل جرم تلقی شود باید تمام عناصر آن از لحاظ قانونی، روانی و مادی محقق شود. در ادامه به تطبیق این عناصر سه‌گانه، با اقدامات رژیم صهیونیستی در غزه می‌پردازیم.

۱-۴-۱-۱- عنصر قانونی ژنوساید

با وجود اینکه مواد ۲ و ۳ کنوانسیون جلوگیری از نسل‌کشی، مبنای جرم شناخته شدن نسل‌زدایی بوده و در مورد دول متعاقد قابل اعمال است و ماده ۶ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی نیز به این مبنا افزوده شده، اما ژنوساید از جنایاتی است که تا کنون جزو حقوق بین‌الملل عرفی است که تمامی دولت‌های غیر عضو در اسناد فوق‌الاشعار را هم متعهد می‌سازد. با وجود مبانی مذکور که نسل‌زدایی را به عنوان جنایت بین‌المللی مطرح کرده است، اما مجازات خاصی برای مرتکبین آن پیش‌بینی نشده است. با این حال، این موضوع لاینحل نمانده، از طرفی ماده ۵ پیمان، طرف‌های متعاقد را ملزم به تعیین مجازات در قوانین داخلی خود کرده و از سویی ماده ۶ آن کنوانسیون، یک دادگاه بین‌المللی را نیز پیش‌بینی می‌کند که در با طرح دعوی در آن، علاوه بر امکان توسل به مجازاتهای حقوق کیفری داخلی، گفته می‌شود که می‌توان از ماده ۲۷ اساسنامه دادگاه نورنبرگ نیز بهره‌جست، که مقرر می‌دارد: «دادگاه می‌تواند در مورد متهمین که نسبت به مجرمیت آنها

اعتقاد پیدا می کند مجازات اعدام یا هر مجازات دیگری را که متناسب تشخیص دهد، اعلام کند.» (جوانمردی صاحب، ۱۳۸۴: ۱-۴۵)

۲-۱-۴-۱- عناصر مادی و معنوی نسل کشی رژیم صهیونیستی در غزه

پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، شاهد وقوع نسل کشی گسترده در نوار غزه هستیم. این جنایت مانند هر جنایت دیگر دارای عنصر معنوی و عنصر مادی است. عنصر معنوی قصدی است که عامل جنایت باید داشته باشد و عنصر مادی هم یعنی فعلی که باید انجام بگیرد. اظهار نظرهایی که سران رژیم صهیونیستی از هفتم اکتبر به این سو بیان می کنند، عنصر معنوی ژنوسید را محقق می کند و در واقع زمینه ساز احراز جنایت نسل کشی در باریکه غزه می باشد:

- نتانیا هو در ۲۵ اکتبر در نطق تلویزیونی خود گفت: همه اعضای حماس، روی زمین، زیر زمین، در غزه و بیرون غزه محکوم به نابودی هستند و ساکنان نوار غزه باید به سمت جنوب این نوار ساحلی بروند.

- گالانت وزیر جنگ رژیم صهیونیستی در این خصوص اظهار داشت: ما حماس را از بین خواهد بُرد (فارس، ۱۴۰۲)

- وزیر امنیت داخلی این رژیم نیز گفت: نابودی حماس شامل همه کسانی می شود که از آن حمایت می کنند، حتی با توزیع شربنی برای شادی در عملیات علیه ما. (ایرنا، ۱۴۰۲)

در اثبات عنصر مادی جنایت نسل کشی رژیم صهیونیستی در جنگ اخیر غزه هم جدای از این که شاهد ارتکاب گسترده جنایات علیه بشریت در اثنای جنگ در آن باریکه هستیم که همه روز در اخبار می توان آن را مشاهده کرد، از همان نخستین روزهای آغاز جنگ اخیر، رژیم صهیونیستی به لحاظ تسلطی که در قالب کنترل کلی بر سرزمین غزه داشته است. آب، غذا، دارو، بعدها اینترنت و همچنین برق را بر روی مردم بی دفاع غزه به صورت کلی بست و مانع دسترسی مردم به کمک های انسان دوستانه شد. این در شرایطی است که به دلیل کشتار و بمباران شدیدی که در جریان است، نیاز به آب، غذا، دارو، برق و سوخت کاملاً احساس می شود. همه این ضروریات، به صورت عمدی عملاً از مردم غزه گرفته شده است.

۳-۱-۴-۱- تحقق نسل کشی در غزه

براساس آنچه که در مورد تعریف ژنوساید، ارکان و مصادیق آن و عملکرد رژیم صهیونیستی در غزه بیان شد، می توان گفت در جنگ اخیر غزه، به دلایل زیر جنایت نسل کشی در سطح گسترده ای رخ داده است. اولاً: مردم نوار غزه که تابعیت کشور فلسطین را دارا هستند به عنوان گروه ملی محسوب می شوند و همین عامل خود به تنهایی برای شناسایی مردم باریکه غزه به عنوان گروه های مورد حمایت ماده شش اساسنامه کنوانسیون رم کافی است. گفته می شود: «با توجه به اینکه فلسطینیان ساکن در غزه عمدتاً مسلمان هستند و دارای زبان مشترک و فرهنگ مخصوص به خود هستند، می توان آنها را در زمره گروه های ملی، قومی، نژادی و مذهبی تحت حمایت کنوانسیون ژنوسید قرار داد.» (۹۱: ۲۰۲۲، khiyavi and Abedini) ثانیاً: با مروری بر جنایات بی شمار رژیم صهیونیستی پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ در نوار غزه، از جمله؛ حمله به غیرنظامیان به ویژه کودکان و زنان بی دفاع و کشتن هزاران تن از آنها، بمباران مداوم و کورکورانه مناطق مسکونی و ویرانی گسترده آنها، هدف قراردادن زیرساخت های بهداشتی و درمانی، مانند بیمارستان های شفا، المعمدانی، اندونزی، العوده، کمال عدوان، الاهلی، الرنتیسی و کشتار هزاران بیمار بستری در آنها و کادر امداد رسان و درمان، ممانعت از رسیدن مواد غذایی و کمک های پزشکی به غزه، محروم کردن اهالی این منطقه از بدیهی ترین نیازهای زندگی مانند آب و برق و بهداشت، کوچ دادن گسترده و عمدی غیرنظامیان، آوارگی بیش از ۹۰ درصد جمعیت غزه، بکارگیری سلاح های

غیرمتعارف و کشتار جمعی، به روشنی حقیقت نسل کشی را برای هر انسان بی طرفی اثبات می کند. بنابه گزارش دیده بان حقوق بشر، مقامات اسرائیلی جنایات جنگی و ضد انسانی در نوار غزه مرتکب شده اند که به سطح پاکسازی نژادی می رسد. (شفقنا، ۱۴۰۳) برنی سندرز سناتور مستقل ایالت ورمونت آمریکا در گفتگو با شبکه اجتماعی ایکس گفت: «دولت بنیامین نتانیا هو نخست وزیر رژیم صهیونیستی با گرسنگی دادن و کشتار دهها هزار غیر نظامی در غزه، در حال ارتکاب جنایات جنگی و پاکسازی نژادی است. (ایرنا، ۱۴۰۳) کمیسیون مستقل تحقیق سازمان ملل نیز در گزارشی تازه اعلام کرد نیروهای اسرائیلی با هدف قرار دادن عمدی کودکان در غزه، به ارتکاب نسل کشی علیه فلسطینیان ادامه داده اند. (جماران، ۱۴۰۵)

نمودار ۲. عناصر تشکیل دهنده جنایت نسل کشی در نوار غزه

۵-۱ - تحلیل انطباق اقدامات ارتكابی رژیم صهیونیستی در غزه با ارکان جرم نسل کشی

در تحلیل حقوقی وضعیت غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، یکی از پرسش های بنیادین آن است که آیا رفتارهای ارتكابی رژیم صهیونیستی در این منطقه را می توان در چارچوب تعریف حقوقی «نسل کشی» مندرج در کنوانسیون ۱۹۴۸ منع و مجازات جنایت نسل کشی و ماده ۶ اساسنامه رم تحلیل کرد یا خیر؟ بررسی ارکان سه گانه این جرم در پرتو داده های میدانی و اسناد بین المللی نشان می دهد که وضعیت مزبور دست کم ظرفیت جدی برای انطباق با چارچوب های حقوقی ژنو ساید را دارد.

۱-۵-۱- رکن قانونی و مادی

مطابق کنوانسیون ۱۹۴۸، نسل کشی مستلزم ارتكاب اعمالی نظیر کشتن اعضای گروه، ایراد صدمات شدید جسمی یا روحی، و تحمیل عمدی شرایط زیستی نابودکننده بر گروه مورد حمایت است (United Nations, 1948). در وضعیت غزه، گزارش ها و مستندات متعدد حاکی از وقوع اقداماتی است که با برخی از مصادیق رکن مادی این جرم قابل تطبیق اند؛ از جمله کشتار گسترده غیرنظامیان، تخریب زیرساخت های حیاتی، محدودسازی دسترسی به غذا، آب و خدمات درمانی، و آوارگی اجباری بخش بزرگی از جمعیت. در این زمینه، دیوان بین المللی دادگستری در دستور موقت مورخ ۲۶ ژانویه ۲۰۲۴ در پرونده «آفریقای جنوبی علیه اسرائیل» اعلام کرد که شرایط موجود در غزه مستلزم اتخاذ تدابیری فوری برای جلوگیری از ارتكاب اعمال مشمول کنوانسیون نسل کشی است و دولت اسرائیل باید تمامی اقدامات ممکن را برای پیشگیری از چنین اعمالی اتخاذ کند. (International Court of Justice, 2024a) دیوان در تصمیم بعدی خود در ۱۶ فوریه ۲۰۲۴ نیز تصریح کرد که مفاد دستور موقت پیشین همچنان لازم الاجرا است. (International Court of Justice, 2024b) همچنین در دستور تکمیلی مورخ ۲۴ مه ۲۰۲۴، دیوان بر تدابیر قبلی تأکید کرده و تدابیر جدیدی در خصوص

وضعیت رفح، از جمله توقف عملیات نظامی در آن منطقه و تضمین دسترسی کمک‌های انسانی، مقرر نمود. (International Court of Justice, 2024c)

از منظر حقوقی، فلسطینیان در نوار غزه می‌توانند در چارچوب گروه «ملی» مورد حمایت کنوانسیون نسل‌کشی قرار گیرند؛ از این رو، رفتارهای یادشده بالقوه می‌توانند در قلمرو رکن مادی این جرم مورد بررسی قرار گیرند، هرچند تشخیص نهایی عنوان مجرمانه در صلاحیت مراجع قضایی بین‌المللی است.

۲-۵-۱- عنصر معنوی (قصد خاص)

عنصر معنوی نسل‌کشی که در حقوق کیفری بین‌المللی با عنوان قصد خاص (dolus specialis) شناخته می‌شود، ناظر بر قصد نابودی کلی یا جزئی یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی است. در رویه قضایی بین‌المللی، این عنصر غالباً از طریق قرائن محیطی، الگوهای رفتاری، و شرایط تحمیلی بر گروه مورد نظر استنباط می‌شود. در مورد وضعیت نوار غزه، برخی شاخص‌ها می‌توانند در تحلیل این عنصر مورد توجه قرار گیرند؛ از جمله استمرار حملات علیه مناطق پرتراکم غیرنظامی، تخریب گسترده زیرساخت‌های حیاتی، محدودیت‌های شدید بر دسترسی به منابع حیاتی، کشتن کودکان و ایجاد شرایط زیستی دشوار برای جمعیت غیرنظامی. در این راستا، گزارش گزارشگر ویژه سازمان ملل درباره وضعیت حقوق بشر در سرزمین‌های فلسطینی اشغالی با عنوان «Genocide as Colonial Erasure» که در سال ۲۰۲۴ منتشر شده است، بر ضرورت بررسی الگوهای ساختاری خشونت در این منطقه تأکید می‌کند. (Albanese, 2024) همچنین گزارش بعدی این گزارشگر با عنوان «Gaza Genocide: a Collective Crime» که در سال ۲۰۲۵ منتشر شده، وضعیت جاری را در چارچوب مسئولیت جمعی و ساختارهای بین‌المللی مورد تحلیل قرار داده است. (Albanese, 2025)

بر اساس آنچه که بیان شد، بموجب مفاد کنوانسیون نسل‌کشی، تصمیمات دیوان بین‌المللی دادگستری در پرونده «آفریقای جنوبی علیه اسرائیل» و گزارش‌های کارشناسی سازمان ملل، به نظر می‌رسد وضعیت غزه از منظر حقوق کیفری بین‌المللی دارای ظرفیت قابل توجهی برای بررسی در چارچوب جرم نسل‌کشی است. با این حال، باید تأکید کرد که تعیین قطعی تحقق این جرم مستلزم رسیدگی قضایی کامل و ارزیابی جامع ادله توسط مراجع صالح بین‌المللی است.

۶-۱- نگاهی به اقدامات نهادهای بین‌المللی در خصوص نسل‌کشی رژیم صهیونیستی در غزه

با وقوع جنگ رژیم صهیونیستی علیه غزه که از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ با هدف اجرای وسیع، بی‌پرده و از پیش طراحی شده راهبرد نسل‌زدایی در غزه با استفاده از ابزارهای قحطی و گرسنگی، کشتار غیرنظامیان، ابزارسازی آب و غذا و نابودی زیرساخت‌ها آغاز شد؛ ناکامی، سیاست‌زدگی و ابزارشدگی نهادها، سازمان‌ها و سازوکارهای حقوقی و حقوق بشری بین‌المللی در سال‌های اخیر برای همگان آشکار شده است. رژیم صهیونیستی در ۱۴ ماه گذشته، با اقدامات خود در غزه، جنایات بی‌شماری مرتکب شده است و تأثیر عمیقی در وجدان انسانهای آزاده ایجاد کرده است. در ادامه، به عملکرد نهادها و سازمان‌های بین‌المللی در رابطه با جنگ اخیر غزه می‌پردازیم:

۱-۶-۱- مجمع عمومی سازمان ملل متحد

مجمع عمومی سازمان ملل مهمترین «رکن تبادل نظر و مشورتی» این سازمان است که با شرکت کلیه اعضا تشکیل می‌شود. (تقی زاده، ۱۳۸۵: ۱۶۳) و به موجب ماده ۱۱ منشور صلاحیت دارد تا در مورد اصول همکاری برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی از جمله اصول حاکم بر «خلع سلاح» و «تنظیم تسلیحات» به اعضا و شورای امنیت توصیه کند. (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵۶-۱۷۶) این مجمع از زمان شروع جنگ اخیر در غزه دو قطعنامه غیر الزام آور تصویب کرده است:

الف- پیش نویس قطعنامه به رسمیت شناختن کشور فلسطین و عضویت کامل آن را در سازمان ملل، در ۱۰ مه سال ۲۰۲۴. پس از تصویب این قطعنامه، درخواست تجدیدنظر برای عضویت به شورای امنیت ارسال شده است.

ب- مجمع عمومی در ۱۸ سپتامبر ۲۰۲۴ قطعنامه ای را تصویب کرد که از رژیم صهیونیستی می‌خواست بدون تأخیر ظرف ۱۲ ماه آینده، به حضور غیرقانونی خود در اراضی اشغالی فلسطین پایان دهد. تصویب این دو قطعنامه با اکثریت قابل توجهی از کشورهای عضو، نشان دهنده رویکرد جامعه جهانی در قبال جنگ غزه است. تصویب این قطعنامه‌ها به رغم اینکه الزام آور نیستند، حاکی از انزوای رژیم صهیونیستی در سطح بین‌المللی است. به نظر می‌رسد گرچه مجمع عمومی یک شورای بزرگ با تعداد بالای کشورهای عضو و دارای حق رأی عادلانه است، اما تصمیمات آن به صورت توصیه ای است. منشور، اجرای فوری و اجباری هیچ اقدام یا تصمیم مجمع عمومی را توصیه نکرده است و مجازات‌هایی نیز مشخص نشده است. این یک ضعف بزرگ در مجمع عمومی است و با وجود تعداد زیاد اعضای آن، به یک آژانس مشاوره بدون نفوذ تبدیل می‌شود. (صالحی و محسنی، ۱۴۰۳: ۱۴۲-۱۶۲)

۲-۶-۱- شورای امنیت

بر اساس ماده ۲۴ منشور ملل متحد، شورای امنیت یکی از ارکان اصلی سازمان محسوب می‌شود که مسئولیت اساسی «حفظ صلح و امنیت بین‌المللی» را بر عهده دارد. (موسی زاده، ۱۳۹۵: ۱۱۶) این شورا برای ایفای وظیفه خود در قبال جنگ غزه، طی یک سال جنگ رژیم صهیونیستی علیه غزه، حدود ۴۰ جلسه رسمی علنی برگزار کرده است؛ بیشتر این جلسه‌ها، فقط بر موضوع فلسطین و غزه تمرکز داشته است؛ ۱۰ نشست منظم هر ماه یک‌بار در مورد وضعیت غزه در بررسی مواردی مانند فعالیت‌های بشردوستانه و میدانی بوده است. آمریکا در یک سال گذشته به سدی بزرگ در برابر قطعنامه‌های این شورا برای برقراری آتش بس در غزه و به عامل انحراف آن‌ها از هدف تعیین شده تبدیل شد. در این مدت آمریکا پنج بار از حق وتو برای محافظت از رژیم صهیونیستی استفاده کرد: سه بار در برابر پیش‌نویس قطعنامه‌های خواستار آتش بس در غزه، یک بار علیه اصلاحیه شفاهی روسیه در یکی از قطعنامه‌ها پیش از تصویب آن و پنجمین بار علیه عضویت کامل فلسطین در سازمان ملل. (میزان، ۱۴۰۳) بنابه آنچه بیان شد می‌توان گفت ما در رابطه با نسل زدایی در غزه با قطعنامه‌های سیاست زده یا ناکام شورای امنیت روبرو هستیم و این شورا با استفاده آمریکا از حق وتو عملاً به نهادی بی اعتبار و ناکارآمد برای توقف نسل کشی در غزه تبدیل شده است. آمریکا همواره در شورای امنیت به نفع رژیم صهیونیستی از حق وتو استفاده کرده و رژیم صهیونیستی بدون هیچ اقدام بشردوستانه، سکوت غیرقابل توضیح و وحشتناک جامعه جهانی و ضعف کامل اعراب به جنایات تجاوزکارانه خود ادامه می‌دهد. (صالحی و محسنی، ۱۴۰۳: ۱۴۲-۱۶۲)

۳-۶-۱- دیوان بین‌المللی دادگستری

دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) رکن اصلی قضایی سازمان ملل است که هم چون دیگر ارکان سازمان در ایجاد و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی مشارکت دارد. (حییبی و شاملو، ۱۳۹۲: ۷۱-۱۱۴) این دیوان که در سال ۱۹۴۵ تشکیل شده و برحل و فصل اختلاف بین کشورها تأکید دارد. در پی شکایت افریقای جنوبی در این دیوان علیه اقدامات مرگبار اسرائیل در غزه، برای اولین بار این رژیم منحوس در انظار جهانیان پای میز محاکمه کشانده شد. تیم حقوقی افریقای جنوبی با قاطعیت استدلال کرد که اسرائیل مرتکب نسل کشی شده و صدور حکم علیه رژیم صهیونیستی را خواستار شد. دیوان با قبول صلاحیت خود، جلسه استماع عمومی ۱۹ فوریه ۲۰۲۴ در لاهه با شرکت ۵۲ کشور و سه سازمان بین‌المللی برگزار کرد و

پس از اقامه دعوی خواهان و دفاع نمایندگان کشور خوانده، دیوان رأی مشورتی خود را این چنین مقرر داشت: « در پرونده بررسی موضوع اشغالگری اسرائیل در سرزمین فلسطینی مشخص است که این رژیم از موقعیت خود به عنوان یک قدرت اشغالگر سوءاستفاده کرده و شهرک سازی های غیرقانونی را در کرانه باختری و قدس شرقی اشغالی انجام داده که ناقض قوانین بین المللی است.» لازم بذکر است که نظر مشورتی قضات دیوان بین المللی دادگستری که به عنوان دادگاه جهانی شناخته می شود، الزام آور نیست، اما بر اساس قوانین بین المللی دارای اهمیت است. این رأی که با استقبال دهها کشور همراه شد، به منزله تضعیف جهانی رژیم صهیونیستی است. (مهر، ۱۴۰۳)

۴-۶-۱- شورای حقوق بشر

موضوع حقوق بشر و توجه به کرامت و حیثیت ذاتی یکایک انسان ها یکی از مهم ترین موضوعات مورد توجه حقوق بین الملل در جهان امروز است. (خرازی، ۱۳۸۶: ۷) شورای حقوق بشر سازمان ملل در ۱۷ فروردین ۱۴۰۳ قطعنامه ای را به پیشنهاد کشورهای اسلامی تصویب کرد که براساس آن از جامعه جهانی خواسته شد تا رژیم صهیونیستی را به خاطر احتمال جنایت جنگی و جنایت علیه بشریت در غزه در جایگاه پاسخگویی قرار دهد؛ این نخستین موضع گیری نهاد حقوق بشر سازمان ملل درباره جنگ غزه بود و هشدارهای مربوط به نسل کشی را در جنگ غزه برجسته کرد. این قطعنامه حکم دادگاه بین المللی دادگستری درباره احتمال وقوع نسل کشی در غزه را به عنوان یکی از مستندات خود مطرح کرد و همچنین استفاده رژیم صهیونیستی از مسئله گرسنگی به عنوان یک ابزار جنگی را محکوم کرد. شورای حقوق بشر همچنین در ادامه از رژیم اشغالگر به دلیل امتناع از همکاری با گروه های حقیقت یاب سازمان ملل برای بررسی وقوع جنایت جنگی و جنایت علیه بشریت در غزه انتقاد کرد. (میزان، ۱۴۰۳) علیرغم اینکه این شورا همواره تلاش کرده است مواضع صریحی در مورد اقدامات جنایتکارانه و ضد حقوق بشری اسرائیل اتخاذ کند، اما به علت سیاست زدگی شورای امنیت سازمان ملل متحد اقدامات این شورا، تأثیر چندانی بر رفتار ضد بشری رژیم اسرائیل نداشته است. (بزرگمهری و جان نثار، ۱۳۹۵: ۱۴۳-۱۷۰) به عبارتی می توان گفت قطعنامه های صادره توسط شورای حقوق بشر، مثل قطعنامه های صادره خیلی از نهادهای بین المللی دیگر، ضمانت اجرایی ندارند.

۵-۶-۱- دیوان کیفری بین المللی

مهمترین نهادی که در حوزه تعقیب، محاکمه و مجازات مرتکبان جنایات بزرگ بین المللی پیش بینی شده است، دیوان کیفری بین المللی است. (میرمحمد صادقی، ۱۳۸۳: ۲۲۷) قلمرو صلاحیتی دیوان کیفری بین المللی محدود به چهار گروه از جنایات با ماهیت حقوق بشردوستانه است که ارتباط نزدیکی با حفظ صلح و امنیت بین المللی دارند. این جنایات عبارتند از: جنایت نسل کشی، جنایت علیه بشریت، جنایات جنگی و جنایت تجاوز. (A.Schabas, 2001: 89) و بر اساس اساسنامه خود، صلاحیت رسیدگی به این جرایم بین المللی را دارا است. این دیوان که حمله عمده به جمعیت غیرنظامی، دستور جابجایی سکنه غیرنظامی، حمله به اموال و اشیای غیرنظامی شامل: ساختمان ها، واحدها و وسایل نقلیه بهداری و پرسنل پزشکی، ساختمان هایی که برای مقاصد مذهبی، آموزشی، هنری، علمی یا امورخیریه استفاده می شوند و نیز بناهای تاریخی، بیمارستان ها و مکان های نگهداری بیماران و زخمیان را جنایت جنگی می داند. (تدینی و حیاتی، ۱۳۹۶: ۱۸۹-۲۰۶) اول آذر سال ۱۴۰۳ در اقدامی تاریخی، با انتشار بیانیه ای در وب سایت خود (www.icc-cpi.int) اعلام کرد: « این دادگاه بین المللی به دلایل قانع کننده ای دست یافته که نشان می دهند آقای بنیامین نتانیاهو و آقای یوآو گالانت مسئول جنایاتی هستند که به طور مشترک مرتکب شده اند. از جمله؛ استفاده از قحطی به عنوان یک روش جنگی، جنایات علیه

بشریت، قتل، آزار و اذیت و اقدامات غیر انسانی، محرومیت و عدم دسترسی ساکنان غزه به ملزوماتی چون غذا، آب، دارو و ملزومات پزشکی و همچنین سوخت و برق، اشاره کرد. «دیوان کیفری در این بیانیه تاکید کرده است که: «نتانياهو و گالانت هر کدام به دليل جنایت جنگی که از عمد حمله ای علیه مردم غیر نظامی انجام داده اند، مسئولیت کیفری دارند.» اگرچه رژیم صهیونیستی عضو این دیوان کیفری بین المللی نیست و صلاحیت آن را به رسمیت نمی شناسد، اما فلسطین در سال ۲۰۱۵ به عضویت این دیوان درآمد؛ و دیوان هنگام صدور حکم بازداشت نتانياهو و گالانت تصریح کرد: «دیوان می تواند صلاحیت خود را براساس صلاحیت سرزمینی فلسطین اعمال کند.» (میزان، ۱۴۰۳) و نظر به اینکه دیوان کیفری یک سازمان بین المللی مبتنی بر معاهده است (Durdevic, 2011: 173) و ۱۲۴ کشور به طور رسمی عضو دیوان کیفری بین المللی هستند، لذا به موجب این حکم، نتانياهو و گالانت در صورت سفر به هر یک از کشورهای عضو این دیوان، باید بازداشت شوند.

نتیجه گیری

جنایت نسل کشی به عنوان یکی از شدیدترین جرایم بین المللی، جایگاهی بنیادین در حقوق کیفری بین المللی دارد؛ زیرا این جنایت نه صرفاً متوجه افراد، بلکه ناظر بر نابودی کلی یا جزئی گروه های انسانی به اعتبار هویت ملی، قومی، نژادی یا مذهبی آنان است. تجربه تاریخی قرن بیستم و بیست و یکم، از هولوکاست و رواندا تا سربرنیتسا، نشان می دهد که علی رغم جرم انگاری نسل کشی در اسناد بین المللی، از جمله کنوانسیون ۱۹۴۸ منع و مجازات جنایت نسل کشی و اساسنامه رم دیوان کیفری بین المللی، جامعه بین المللی همچنان با چالش های جدی در زمینه پیشگیری مؤثر، واکنش به موقع و مجازات مرتکبان این جنایت مواجه است. این وضعیت بیانگر شکاف میان تعهدات حقوقی دولت ها و اجرای عملی قواعد حقوق بین الملل کیفری است. بررسی های انجام شده در این پژوهش نشان می دهد که اقدامات ارتکاب رژیم صهیونیستی در نوار غزه پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، از منظر حقوق کیفری بین المللی، واجد مؤلفه ها و شاخص هایی است که قابلیت بررسی در چارچوب جرم نسل کشی را دارد. در این راستا، کشتار گسترده غیرنظامیان، به ویژه زنان و کودکان، ایراد صدمات شدید جسمی و روانی، تخریب گسترده زیرساخت های حیاتی و اماکن غیرنظامی، محدودسازی یا قطع دسترسی جمعیت به آب، غذا، دارو، سوخت و خدمات درمانی، استفاده از محاصره و گرسنگی به عنوان ابزار فشار، و نیز آوارگی گسترده ساکنان غزه، از جمله اقداماتی محسوب می شوند که می توانند با برخی از مصادیق مقرر در ماده ۲ کنوانسیون نسل کشی و ماده ۶ اساسنامه رم، به ویژه «کشتن اعضای گروه»، «ایراد آسیب شدید جسمی یا روانی» و «تحمیل عمدی شرایط زندگی منتهی به نابودی فیزیکی کلی یا جزئی گروه» قابل انطباق باشند. با این حال، همان گونه که در رویه قضایی بین المللی نیز مورد تأکید قرار گرفته است، احراز جنایت نسل کشی صرفاً بر پایه تحقق رکن مادی امکان پذیر نیست، بلکه اثبات عنصر معنوی و به ویژه قصد خاص مبنی بر نابودی کلی یا جزئی یک گروه حمایت شده، عنصر اساسی در تمایز این جنایت از سایر جرایم بین المللی، از جمله جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت، به شمار می رود. زاین رو، در تحلیل وضعیت غزه، عواملی نظیر الگوی مستمر حملات علیه مناطق غیرنظامی، شدت و گستره تخریب، آثار قابل پیش بینی محاصره و محرومیت انسانی، تخریب زیرساخت های زیستی و درمانی، ایجاد شرایط غیرقابل سکونت، و نیز برخی اظهارات مقامات سیاسی و نظامی، می تواند به عنوان قرائن و شواهد مرتبط در ارزیابی قصد خاص مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر این، دستورات موقت صادره

از سوی دیوان بین‌المللی دادگستری در پرونده «آفریقای جنوبی علیه اسرائیل» نیز نشان می‌دهد که ادعاهای مطروحه در خصوص احتمال نقض تعهدات ناشی از کنوانسیون نسل‌کشی، از منظر حقوقی واجد قابلیت بررسی و رسیدگی تشخیص داده شده‌اند. هرچند دیوان تاکنون درباره تحقق قطعی جرم نسل‌کشی اظهارنظر ماهوی نکرده است، اما تأکید آن بر ضرورت جلوگیری از اعمال مشمول کنوانسیون و تضمین دسترسی کمک‌های بشردوستانه، اهمیت حقوقی وضعیت جاری را در چارچوب حقوق بین‌الملل کیفری آشکار می‌سازد. در مجموع، یافته‌های این پژوهش مؤید آن است که وضعیت نوار غزه واجد عناصر و شاخص‌هایی است که بررسی آن را در چارچوب جرم نسل‌کشی توجیه‌پذیر می‌سازد. باین‌حال، احراز نهایی این عنوان مجرمانه مستلزم رسیدگی قضایی جامع، ارزیابی دقیق ادله و احراز تمامی عناصر مادی و معنوی جرم توسط مراجع صالح بین‌المللی است.

منابع

۴. اردبیلی، محمدعلی، (۱۳۶۸)، کشتار جمعی، مجله حقوقی، خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره ۱۱.
۵. اردبیلی، محمدعلی، (۱۳۸۳)، حقوق کیفری بین‌الملل، تهران، نشر میزان.
۶. بحرینی، جلال و رضانی، محمدحسین، (۱۴۰۱)، امکان سنجی رسیدگی دیوان بین‌المللی کیفری به وضعیت فلسطین و تبعات احتمالی آن، مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران، شماره...، سال...، ۱-۲۶.
۷. بزرگمهری، مجید و جان‌نثار ملکوتی، حمید، (۱۳۹۵)، عملکرد شورای حقوق بشر سازمان ملل نسبت به اسرائیل، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۷۱، ۱۴۳-۱۷۰.
۸. بیگلری، پویان، (۱۳۹۶)، بررسی عنصر روانی جرم بین‌المللی نسل‌زدایی در فقه و حقوق، پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، دوره ۴، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۱، ۱-۳۰.
۹. بهلولی، عزیزه، (۱۴۰۰)، مجازات جرم نسل‌کشی از منظر فقه و نظام بین‌المللی کیفری، مجله فقه و تاریخ تمدن، دوره ۸، شماره ۱، ۴۳-۴۸.
۱۰. پاد، ابراهیم، (۱۳۸۱)، حقوق کیفری اختصاصی، جلد اول، تهران، نشر رهام.
۱۱. پایگاه اطلاع‌رسانی جماران، (۱۴۰۵، ۵ تیر)، گزارش تکان‌دهنده کمیسیون تحقیق سازمان ملل، <https://www.jamaran.news/>
۱۲. پایگاه اطلاع‌رسانی جماران، (۱۴۰۳)، <https://www.jamaran.news/1651678/>
۱۳. پایگاه بین‌المللی همکاری‌های خبری شیعه؛ شفقنا، (۱۴۰۳، ۲۴ آبان)، اسرائیل مرتکب جنایات جنگی و پاکسازی نژادی در غزه شده است، <https://fa.shafaqna.com/news/1922177/>
۱۴. پایگاه خبری تحلیلی صراط، (۱۳۹۳، ۲۷ شهریور). فهرست ۱۲۵ جنایت رژیم صهیونیستی، <https://www.seratnews.com/fa/news/197453/>
۱۵. پلاوسکی، استانیسلاو، (۱۳۷۰)، بررسی اصول اساسی حقوق بین‌الملل کیفری، ترجمه: علی‌آزمایش، تهران، انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
۱۶. تدینی، عباس و حیاتی، سوران، (۱۳۹۷) مسئولیت بین‌المللی رژیم صهیونیستی در تجاوزات به غزه، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال ۲۵، شماره اول و دوم، ۱۸۹-۲۰۶.

۱۷. تقی زاده انصاری، مصطفی، (۱۳۸۵)، حقوق سازمان های بین المللی، تهران، نشر قومس.
۱۸. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۶۷)، ترمینولوژی حقوق، تهران، گنج دانش.
۱۹. جوانمردی، مرتضی، (۱۳۸۴)، نسل زدایی: ساختار عناصر جرم، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۶۸، ۴۵-۱.
۲۰. حبیب، همایون و شاملو، سوده، (۱۳۹۲)، نقش دیوان بین المللی دادگستری در توسعه حقوق بین الملل، پژوهش حقوق عمومی، سال ۱۵، شماره ۴۱، ۷۱-۱۱۴.
۲۱. حسن پور بافرانی، حسن، (۱۳۸۸)، حقوق جزای بین الملل، تهران، انتشارات جنگل.
۲۲. حسینی اکبرنژاد، هاله، (۱۴۰۳)، احراز نقض فاحش حقوق بشر و ارتکاب جنایات بین المللی علیه مردم غزه قبل و بعد از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳، مطالعات سیاسی جهان اسلام، سال ۱۳، شماره ۱، ۱۰۷-۱۳۸.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، (۱۴۰۳، ۳۰ خرداد)، واشنگتن از نفوذ خود برای پایان جنگ غزه استفاده کند، <https://www.irna.ir/news/85513299/>
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، (۱۴۰۲، ۲۲ آبان)، وزیر امنیت رژیم صهیونیستی خواستار نابودی حماس و حامیان آن شد، <https://www.irna.ir/news/85289890/>
۲۵. خبرگزاری دانشجویان ایران، (۱۴۰۴، ۹ آذر) تعداد شهدای غزه از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ از ۷۰ هزار تن گذشت، <https://www.isna.ir/news/1404090804901/>
۲۶. خبرگزاری دانشجویان ایران، (۱۴۰۲، ۶ دی)، اسرائیل چگونه از رفتارهای سادیستی به عنوان سلاح روانی استفاده می کند؟ <https://www.isna.ir/news/1402100604473>
۲۷. خبرگزاری فارس، (۱۴۰۳، ۲۷ شهریور)، ممانعت اسرائیل از رسیدن ۸۰ درصد کمک های غذایی به مردم غزه، https://farsnews.ir/MR_Jafari/1726564463887380338/
۲۸. خبرگزاری فارس، (۱۴۰۲، ۲۷ آذر)، اسرائیل حماس را از بین خواهد بُرد، <https://farsnews.ir/world/1702923209000199211/>
۲۹. خبرگزاری مشرق، (۱۴۰۴، ۳۱ فروردین)، راهبرد چند مرحله ای رژیم صهیونیستی برای پاکسازی قومی، <https://www.mashregnews.ir/news/1707949/>
۳۰. خبرگزاری میزان، (۱۴۰۳، ۴ آذر)، بررسی حکم بازداشت نتانیا هو. <https://www.mizanonline.ir/fa/news/4805656/>
۳۱. خبرگزاری میزان، (۱۴۰۳، ۱۷ مهر)، نگاهی به قطعنامه ها و احکام نهادهای بین المللی درباره جنگ غزه، <https://www.mizanonline.ir/fa/news/4796979/>
۳۲. خبرگزاری مهر، (۱۴۰۲، ۱۹ آذر)، اهداف پشت پرده استفاده از بمب های فسفوری در غزه توسط صهیونیست ها، <https://www.mehrnews.com/news/5958334/>
۳۳. خبرگزاری مهر، (۱۴۰۳، ۱ مرداد)، رای دیوان بین المللی دادگستری علیه رژیم صهیونیستی، <https://www.mehrnews.com/news/6173750/>
۳۴. خبرگزاری مهر، (۱۴۰۳، ۲۵ خرداد)، آمار سازمان ملل از ویرانی غزه، <https://www.mehrnews.com/news/6136467/>
۳۵. خبرگزاری نور نیوز، (۱۴۰۳، ۲۰ آبان)، اعداد خونین غزه، <https://nournews.ir/fa/news/198822/>

۳۶. خرازی، فردین، (۱۳۸۶)، شورای حقوق بشر و راهبردهایی در خصوص نحوه تعامل جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات استراتژی مجمع تشخیص مصلحت نظام.
۳۷. دوزایاس، آلفرد، (۲۰۰۵)، نژادکشی ارمنی ها در سال های ۱۹۲۳-۱۹۱۵ و ارتباط آن با کنوانسیون نژاد کشی ۱۹۴۸، ترجمه: آتوسا فخربخش، ژنو، فدراسیون ارامنه اروپا برای عدالت و دموکراسی.
۳۸. رحیمی، مصطفی، (۱۳۵۷)، کشتار عام، تهران، انتشارات آگاه.
۳۹. روستائی، علیرضا، (۱۳۹۵)، نسل کشی فرهنگی در نظام حقوق بین الملل معاصر، تهران، انتشارات جنگل.
۴۰. روسو، شارل، (۱۳۶۹)، حقوق مخاصمات مسلحانه، جلد اول، ترجمه: علی هنجنی، تهران، دفتر خدمات حقوقی بین المللی جمهوری اسلامی ایران.
۴۱. زارع خورمیزی، محمدرضا، (۱۴۰۴)، تبارشناسی الگوی یهودی- صهیونیستی نسل کشی در برابر مقاومت مؤمنانه (مطالعه تطبیقی وقایع آخدود و غزه)، فصلنامه مطالعات بیداری اسلامی، دوره ۱۴، شماره ۲، ۷۴-۸۹.
۴۲. زمانی، سید قاسم و شیران خراسانی، رضا، (۱۳۹۶)، تمایز بین نابودسازی به عنوان مصداقی از جنایت علیه بشریت با نسل کشی در پرتو اساسنامه دیوان کیفری بین المللی، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۰.
۴۳. ساریخانی، عادل و شریفی، مهدی، (۱۴۰۲)، بررسی تطبیقی جبران خسارت صدمات بدنی در حقوق ایران و انگلستان، پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، ۱۰(۲)، ۷۷-۹۶.
۴۴. سلیمی، صادق و کاشانی، حبیب، (۱۳۹۳)، بررسی انطباق اقدامات رژیم اسرائیل بر مصادیق جنایت علیه بشریت در سرزمین های اشغالی، فصلنامه تحقیقات حقوقی بین المللی، شماره ۲۴، دوره ۷، ۱۲۱-۱۴۶.
۴۵. شریفی، محسن، (۱۳۹۰)، ارکان نسل کشی در پرتو اسناد و رویه قضایی بین المللی، تعالی حقوق، سال ۴، شماره ۱۵، ۶۹-۹۴.
۴۶. صادقی، مهدی رضا، (۱۴۰۳)، امکان سنجی ارتکاب نسل کشی در غزه توسط اسرائیل در پرتو عملیات طوفان الاقصی، فصلنامه مطالعات حقوقی، دوره ۱۶، شماره ۱، ۲۵۷-۲۸۸.
۴۷. صالحی، جواد و محسنی، حسین، (۱۴۰۳)، واکاوی عملکرد سازمان ملل متحد در جنگ فلسطین و رژیم صهیونیستی؛ غلبه قدرت یا حقوق، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، دوره ۱۱، شماره ۴، شماره پیاپی ۳۵، ۱۴۲-۱۶۲.
۴۸. عابدینی، عبدالله و بهری خیای، بهمن، (۱۴۰۱)، طرح دعوا علیه اسرائیل به دلیل ارتکاب ژنوساید در دیوان بین المللی دادگستری؛ سناریوهای ممکن، فصلنامه حقوق اسلامی، ۷۷-۱۱۱.
۴۹. عزیزی، ستار و حاجی، محمد، (۱۳۹۰)، تعامل بین ممنوعیت قراردادی نسل کشی و قاعده آمره ممنوعیت نسل کشی، مجله حقوقی بین المللی، سال ۲۸، شماره ۴۵.
۵۰. عزیزی، ستار، (۱۳۸۶)، عناصر جنایت ژنوساید در رأی ۲۶ فوریه ۲۰۰۷ دیوان بین المللی دادگستری و رویه دیوان کیفری بین المللی، مجله حقوقی، شماره ۳۶.
۵۱. غزالی اصفهانی، حسین، (۱۳۸۸)، غزه در آتش و خون، اصفهان، ناشر مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه.

۵۲. فرهمندزاده، زینت، (۱۴۰۲)، سازو کارهای قضایی پیگیری و طرح دعوی علیه رژیم صهیونیستی (مطالعه موردی جنایات ارتكابی در محاصمه غزه پس از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳)، فصلنامه حقوق و دولت، سال چهارم، شماره چهارم، ۶۱-۸۴.
۵۳. کاظمی نائینی، سید موسی و آل کجیاف، حسین و حیدری، بهار، (۱۳۹۶)، نقش و کارکرد مجمع عمومی سازمان ملل در مبارزه با خشونت، مطالعات راهبردی، سال بیستم، شماره دوم، ۱۵۶-۱۷۶.
۵۴. کریانگ، ساک کیتی چایساری، (۱۳۸۷)، حقوق کیفری بین المللی، ترجمه: حسین آقایی، تهران، انتشارات جنگل.
۵۵. گلدوزیان، ایرج، (۱۳۸۴)، بایسته‌های حقوق جزای عمومی، تهران، میزان، چاپ دوازدهم.
۵۶. محسنی، روح الله و کریمی، معصومه، (۱۳۹۷)، اردیبهشت، بررسی عناصر جرم نسل کشی و تطبیق آن بر میانمار، مجموعه مقالات پنجمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، دانشگاه تهران، ۳۰۴۶-۳۰۵۹.
۵۷. محمدی، مهدیه و بخشی الموتی، جواد، (۱۴۰۴)، تحلیل انسان شناختی نسل کشی غزه و چرایی عدم بیداری اسلامی فراگیر، فصلنامه مطالعات بیداری اسلامی، دوره ۱۴، شماره ۲، ۱-۲۴.
۵۸. موسوی اجاق، راحله سادات، (۱۳۹۶)، حقوق بشر و مواجهه با نسل کشی میانمار، پژوهشنامه حقوق بشری، (۱).
۵۹. موسی زاده، رضا، (۱۳۹۵)، سازمان‌های بین المللی، تهران، نشر میزان، چاپ بیست و چهارم.
۶۰. میرمحمدصادقی، حسین، (۱۳۷۷)، حقوق جزای بین الملل، تهران، نشر میزان.
۶۱. میرمحمدصادقی، حسین، (۱۳۸۲)، بررسی جرایم علیه بشریت در یوگسلاوی سابق با نگاهی ویژه به جرائم علیه زنان، تهران، نشر دادگستر.
۶۲. میرمحمدصادقی، حسین، (۱۳۸۳)، دادگاه کیفری بین الملل، تهران، نشر میزان، چاپ اول.
۶۳. یاقوتی، ابراهیم و بهلولی، عزیزه، (۱۳۹۸)، مجازات جرم نسل کشی در دیوان بین المللی کیفری و دیوان‌های روندا و یوگسلاوی، مطالعات فقه اقتصادی، سال اول، شماره اول، ۲-۲۱.
64. Abedini, A, Bahri Khiyavi , B.(2022).Litigation Against for Genocide in the International Court of Justice: Scenarios . Islamic Law Journal, 19 (74) , 77-111.
65. A.Schabas, William, (2001), Introduction to the International Criminal Court , the University of Cambridge.
66. Albanese, F. (2024). Genocide as colonial erasure. United Nations Human Rights Council.
67. Albanese, F. (2025). Gaza genocide: A collective crime. United Nations.
68. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Order of 26 January 2024.
69. B. Aglay Tennent Harrington, 1950, General Principles and Problems in The International Protection of minorities , Geneve: Imprimeries Populaires, p, 166
70. B ir.Burak. (6 December 2023) , Israel clearly committing three of five acts defined as genocide: Palestinian-American lawyer.
71. D urdevic, zlata (2011). legal and political limitation pf the ICC enforcement system: blurring the distinctive features of the criminal court, as a part of a project "Towards

- An European Criminal Procedure: Integration at the Expense of Human Rights (Euro-CrimPro).
72. ICJ. (2024). Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Order on Request for the Indication of Provisional Measures.
  73. ICTY- prosecutor v.Kristic – 2001.
  74. International Court of Justice. (2024a).
  75. International Court of Justice. (2024b). Order of 16 February 2024.
  76. International Court of Justice.(2024c). Order of 24 May 2024.
  77. John. R.Johns the implication of peace agreement international Tribunal for yugoslavin Ejil Vol.7(1996
  78. R aphael Lemkin, 1944, Axis Rule in Occupied Europe, Washington: Camegie Endowment for International Peace, Division of International Law, p.79.
  79. R oyle F. (2013). The Palestinian Genocide by Israel before the Kuala Lumpur war crimes Tribnal August 21-24, 2013. Available at: Available at papers.ssrn.com /so13/papers.cfm/abstract-id- 2339254.
  80. United Nations. (1948). Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.
  81. International Criminal Court. (2024, November 21). Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant [Press release]. <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-issues-warrants-arrest-benjamin-netanyahu>